

Masterplan hervorming S.O.

Dit masterplan geeft uitvoering aan:

1. Regeerakkoord : “Het secundair onderwijs wordt vernieuwd op basis van een breed draagvlak bij alle stakeholdersgroepen. Het rapport ‘Kwaliteit en kansen voor elke leerlingen. Een visie op de vernieuwing van het secundair onderwijs’, voorgesteld door de Commissie-Monard in april 2009, is een goede basis om de discussie te voeren. De doelstellingen zijn: de prestaties van de moeilijk lerenden en de meest gemotiveerden op Europees topniveau brengen, en het aantal niet gekwalificeerde schoolverlaters verminderen. Het welbevinden van de leerlingen en de leerkrachten moet in de toekomstige hervorming centraal staan.”
2. De non-paper “Voorstel aanpak hervorming S.O. en loopbaanpact” goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 06.07.2012, waarin staat dat er een conceptnota (inhoud – structuur – personeel – landschap – financiering – andere aanverwante dossiers zoals bvb. CLB) goedgekeurd moet worden door de Vlaamse Regering) met vervolgens overleg en discussie in de commissie onderwijs, vervolgens desgevallend aanpassing van de conceptnota en vervolgens consultatiefase met stakeholders.
3. De motie van de heer Kris Van Dijck, de dames Vera Celis, Kathleen Deckx en Fatma Pehlivan, de heer Jos De Meyer en de dames Kathleen Helsen en Sabine Poleyn van 28 november 2012 (stuk 1820 (2012-2013) – Nr.1). In deze motie vraagt het Vlaams Parlement aan de Vlaamse Regering
 - 1° tegen het einde van de legislatuur een masterplan/ontwerp van decreet uit te werken dat de noodzakelijke hervorming van het secundair onderwijs uitwerkt;
 - 2° een geactualiseerde sterkte-zwakteanalyse van het secundair onderwijs als aftoetskader hiervoor te gebruiken, alsook duidelijke doelstellingen te hanteren;
 - 3° tegelijkertijd een plan van aanpak met concrete maatregelen op kortere termijn, middellange en lange termijn uit te werken, alsook een timing uit te werken.

Dit masterplan beschrijft in de eerste twee delen de sterktes en verbeterpunten en de doelstellingen van ons secundair onderwijs. Het derde deel beschrijft per thema in eerste instantie puntsgewijs het perspectief op middellange en lange termijn en schetst vervolgens de maatregelen die op korte termijn, i.e. tijdens deze legislatuur nog genomen kunnen worden mét een decretale verankering daar waar nodig.

Er is veel gedebatteerd in de samenleving en er is gebleken dat met een stapsgewijze en doelgerichte aanpak met veel mogelijkheden voor de scholen het meeste maatschappelijk draagvlak zal kunnen verworven worden.

De verdere te nemen stappen met voorliggend masterplan SO betreft het voorleggen aan de VLOR en de SERV voor advies. Eveneens werd tijdens verschillende actualiteitsdebatten in het Vlaams

parlement het engagement genomen om het masterplan SO voor te leggen aan de commissie onderwijs en vorming van het Vlaams Parlement.

Voor enkele onderdelen van het masterplan is een decretale basis noodzakelijk. Vele andere maatregelen dienen ingevoerd te worden bij Besluit van de Vlaamse regering of via afspraken met andere actoren.

I. Sterktes en verbeterpunten van ons secundair onderwijs

Deze sterkte/zwakte analyse vertrekt van de sterkte/zwakte analyse uit het voorstel van de commissie Monard.¹ De sterkte/zwakte analyse van de commissie Monard werd verrijkt met bijkomende elementen uit de bijlagen.² Ze werd ook geactualiseerd met nieuwe inzichten op basis van gegevens uit wetenschappelijk onderzoek en data uit de databank van het departement Onderwijs en Vorming en op basis van maatschappelijke bekommernissen.

1 Sterktes

1.1 Hoge scalarisatiegraad

Er is leerplicht tot 18 jaar en bijna 9 op 10³ van onze jongeren haalt een diploma of getuigschrift secundair onderwijs. Dit is een topprestatie in internationale context.

1.2 Degelijke persoonlijkheidsvorming

Ons secundair onderwijs combineert met succes onderricht met opvoeding. Het zorgt niet alleen voor goed opgeleide jongeren, maar draagt ook bij tot een degelijke persoonlijkheidsvorming. Naast meer specialistische vakken bevat het een pakket van algemene vorming voor alle leerlingen. Traditioneel gaat daarbij veel aandacht naar kennisverwerving. De cognitieve vorming is zonder meer goed.

Het curriculum draagt bij tot die degelijke persoonlijkheidsvorming en zorgt bij sommige jongeren voor extra uitdagingen. De klassieke talen voegen o.a. een sterke culturele component toe aan de algemene vorming.

1.3 Sterke prestaties van onze leerlingen

De goede cognitieve vorming resulteert bij internationale vergelijkingen in uitstekende prestaties van onze jongeren, ook van de minder sterk presterende. Zo blijkt uit de PISA-resultaten dat onze 15-jarigen tot de internationale top behoren voor wiskunde, wetenschappen en leesvaardigheid.

1.4 Zorg en begeleiding voor leerlingen met moeilijkheden

Veel secundaire scholen doen inspanningen om hun leerlingenbegeleiding uit te bouwen en hun zorg voor leerlingen met leer- of andere problemen te verbeteren.⁴ Zij zetten hiervoor op eigen initiatief middelen in uit hun puntenenveloppe en/of hun urenpakket. Sommige scholen werken met

¹ Commissie Monard. (2009). Kwaliteit en kansen voor elke leerling. Een visie op de vernieuwing van het secundair onderwijs, p. 16 - 19

² Commissie Monard. (2009). Kwaliteit en kansen voor elke leerling. Een visie op de vernieuwing van het secundair onderwijs, bijlagen, p. 48 - 76

³ Bron: Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen. Definitie: Indien een leerling zijn/haar onderwijsloopbaan (een eerste keer) onderbreekt zonder een 'kwalificatie' op zak, dan is hij/zij een 'vroege schoolverlater'. De 'kwalificaties' in kwestie zijn: een diploma van secundair onderwijs, een studiegetuigschrift van het zesde leerjaar van het voltijds gewoon beroepsonderwijs, een kwalificatiegetuigschrift van het buitengewoon beroepsonderwijs, een certificaat van het deeltijds beroepsonderwijs of een getuigschrift van een met succes afgewerkt leercontract.

⁴ Struyf, E. et. al. (2012). Zorgbeleid in het gewoon basis en secundair onderwijs in Vlaanderen: kenmerken, predictoren en samenhang met taakopvatting en handelingsbekwaamheid van leerkrachten. OBPWO

vertrouwensleraren en leerlingenbegeleiders die ze helemaal of gedeeltelijk vrijstellen van lesopdracht.

1.5 Extra inspanningen voor sociaal zwakkere leerlingen

Om maximale kansen te geven aan alle leerlingen geeft de Vlaamse overheid meer middelen aan scholen met leerlingen met een zwakke sociaal economische achtergrond.

1.6 Structuur biedt mogelijkheden tot differentiatie

De structuur van ons secundair onderwijs biedt veel mogelijkheden om te differentiëren en biedt de mogelijkheid tot een gefaseerde studiekeuze. Een aantal leerlingen die al vlug weten wat ze willen, die inzicht hebben in hun interesses en capaciteiten en die goed begeleid worden, komen meteen op de juiste plaats terecht.

1.7 Ruime personeelsomkadering

De leerling/leraar ratio in het Vlaams secundair onderwijs is laag, zowel in vergelijking met andere onderwijsniveaus als in internationale context. De scholen hebben een grote vrijheid bij de aanwending van hun omkadering.

1.8 Grote inzet van schoolteams

De overgrote meerderheid van onze leraren, directieleden en andere leden van schoolteams, zet zich gedreven in voor hun leerlingen en hun school. Velen blijven ook na de schooluren bereikbaar voor leerlingen en ouders en nemen engagements op. Zij houden van hun baan en vinden in het algemeen hun werkomstandigheden aantrekkelijk.⁵

1.9 Evenwicht tussen centrale sturing en lokale autonomie

De pedagogische vrijheid draagt bij tot de goede kwaliteit van ons onderwijs. In Vlaanderen is een goed evenwicht gevonden tussen de sturende en controlerende rol van de overheid en de lokale autonomie van scholen, scholengemeenschappen en schoolbesturen. Scholen mogen bijvoorbeeld zelf diploma's uitreiken. De delibererende klassenraad beschikt over de bevoegdheid om leerlingen op een weloverwogen manier te beoordelen op basis van de ervaringen met die leerling van alle leraren gedurende een heel schooljaar.

2 Verbeterpunten

2.1 Nog te veel jongeren verlaten de school zonder kwalificatie

Ondanks de hoge scolarisatiegraad verlaat minstens 1 op 10⁶ van onze jongeren het secundair onderwijs zonder diploma of getuigschrift secundair onderwijs, terwijl we ons in de doelstelling van Vlaanderen in Actie (Pact 2020) voornemen om de ongekwalificeerde uitstroom te halveren tegen 2020.

⁵ Elchardus, M., Kavadias, D., Glorieux, I. (2008). Het beroep van leraar doorgelicht. Een cross-sectionele en longitudinale studie naar het profiel en de loopbaan van leraren in vergelijking met andere beroepsgroepen. OBPWO 06.02. Brussel: VUB.

⁶ Van Landeghem, G., De Fraine, B., Gielen, S. & Van Damme, J. (2012). Vroege schoolverlaters in Vlaanderen tot 2010. Cijfer volgens de berekening van het steunpunt SSL voor het kalenderjaar 2010. Het percentage van de jongeren die schoollopen in een instelling van de Vlaamse gemeenschap die in het kalenderjaar 2010 ongekwalificeerd uitstroomden uit het leerplichtonderwijs. Kwalificatiecriterium: ASO-diploma, KSO/TSO-diploma, BSO-getuigschrift, Syntra getuigschrift, kwalificatie via BuSO OV3 en OV4.

2.2 Geen eensgezindheid over de inhoud van algemene vorming

Het secundair onderwijs zorgt voor een degelijke persoonlijkheidsvorming, maar er is geen eensgezindheid over de inhoud van het begrip algemene vorming. De verhouding tussen de eindtermen of de ontwikkelingsdoelen en de vakoverschrijdende eindtermen is niet altijd duidelijk, evenmin als de operationalisering ervan in de leerplannen en handboeken.

2.3 Sterke prestaties van onze leerlingen dalen significant

Onze leerlingen scoren keer op keer goed tot uitstekend op de PISA-toetsen, maar uit de evolutie van die PISA-resultaten⁷ blijkt dat voor leesvaardigheid de gemiddelde resultaten van onze leerlingen dalen. Voor wiskunde dalen niet alleen de gemiddelde resultaten, maar ook de resultaten van onze topperleerlingen.

2.4 Leerlingen hebben meer zorg en begeleiding nodig

Ondanks de vele inspanningen van scholen om hun leerlingen goed te begeleiden, doen steeds meer leerlingen een beroep op schoolexterne diensten voor begeleiding en telt het buitengewoon onderwijs steeds meer leerlingen. Niet alle scholen beschikken over de expertise die nodig is om een integraal zorgbeleid te voeren en hun leerlingen de zorg en begeleiding te bieden die ze nodig hebben. Hun zorgbeleid is ook niet altijd goed ingebed in hun schoolbeleid.⁸ De vraag dringt zich ook op of elke zorgvraag wel de uitsluitende verantwoordelijkheid van onderwijs is en wat de impact is van het ontbreken aan ouderlijke verantwoordelijkheid.

2.5 Te veel jongeren zijn schoolmoe en/of weinig gemotiveerd

Het welbevinden van leerlingen kan beter. Veel jongeren in onze secundaire scholen zijn schoolmoe en/of weinig gemotiveerd. Dit fenomeen komt meer voor bij jongens dan bij meisjes, en meer in het bso en tso dan in aso. Er zijn velerlei oorzaken van spijbelgedrag en schoolmoeheid bij jongeren: er zijn leerling-, school-, ouder-, samenlevings- en beleidsgebonden oorzaken. Ongeacht de pedagogische aanpak die jongeren soms onvoldoende aanspreekt en het te weinig uitdagend onderwijs waarbij jongeren activiteiten buiten de schoolse context veel interessanter vinden, zullen studeren en schoollopen altijd inspanningen vergen. De niet aangepaste accommodatie in de scholen speelt soms ook een rol. Maar spijbelgedrag en schoolmoeheid hebben ook veel te maken met schoolexterne factoren zoals problematische thuis- en gezinssituaties, psychische problemen en de wijze waarop in de jongerencultuur wordt omgegaan met regels en verplichtingen, individualiteit en in groep samenleven.

Schoolmoeheid en schoolmotivatie zijn dus niet louter het gevolg van het onderwijssysteem. Zij zijn ook gerelateerd aan jeugdcultuur en –welzijn. Soms is er een beperkte harde kern van blijvende “ordeverstoorders”, vooral in de grote steden.

2.6 Sociaal economische status heeft te veel impact op schoolkeuze en schoolse prestaties

De samenhang tussen sociaal economische achtergrond en schoolprestaties blijft te groot, ondanks de vele inspanningen en de beleidskeuze om meer middelen te geven aan scholen met veel leerlingen met een zwakke sociaal economische achtergrond. Het opleidingsniveau van de moeder

⁷ De Meyer, I. en Warlop, N. (s.d.). Leesvaardigheid van 15-jarigen in Vlaanderen, De eerste resultaten van PISA 2009, p. 58 en p. 61

⁸ Struyf, E. et. al. (2012). Zorgbeleid in het gewoon basis en secundair onderwijs in Vlaanderen: kenmerken, predictoren en samenhang met taakopvatting en handelingsbekwaamheid van leerkrachten, OBPWO in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Departement onderwijs en Vorming.

blijft de beste voorspeller van de kansen van jongeren om een diploma secundair onderwijs te behalen.⁹

Dit is het gevolg van het samenspel van verschillende factoren.^{10 11} Er is een sterke samenhang tussen de sociaal economische achtergrond en

- de studie- en de schoolkeuze van ouders en leerlingen;
- de schoolse prestaties van leerlingen;
- de adviezen die ouders en leerlingen krijgen;
- de manier waarop ouders en leerlingen omgaan met een B-attest. Ouders en leerlingen met een sterke sociaal economische achtergrond kiezen bij een B-attest er vaker voor om een jaar over te doen;
- wat leraren van leerlingen verwachten;
- de erkenning en herkenning van de capaciteiten van leerlingen;
- de kansen die leerlingen krijgen om hun capaciteiten te ontwikkelen.

2.7 Grote heterogeniteit op het vlak van beheersing van het Nederlands

Overall in Vlaanderen en in het bijzonder in de grote steden, hebben steeds meer kinderen het Nederlands niet als thuistaal. Daarnaast is er een groep kinderen die opgroeit in een taalarme Nederlandstalige omgeving. Beide groepen hebben vaak moeilijkheden met de verwerving van het Nederlands en/of met het Nederlands als school- en instructietaal. Hun taalachterstand gaat dikwijls samen met een lage sociaal economische achtergrond, waardoor zij een verhoogd risico lopen op schoolse vertraging en vroegtijdig schoolverlaten.

Daarnaast zitten in onze secundaire scholen jongeren die hier net toekomen en nog geen onderwijs gevolgd hebben in het Nederlands. Sommigen onder hen hebben bovendien weinig schoolse ervaring. Zij komen in eerste instantie terecht in de onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers. Daarna komen velen onder hen, ongeacht hun interesses en capaciteiten, terecht in het bso of het dbso. Zij lopen ook veel meer dan andere jongeren het risico om het secundair onderwijs te verlaten zonder kwalificatie.”

2.8 Te weinig mogelijkheden om te differentiëren in de eerste graad

In de perceptie van de mensen en in het keuzeaanbod van de scholen, is de basisoptie klassieke talen de enige basisoptie die leerlingen echt extra uitdaagt.

⁹ Vlaams Parlement. (2008). Ontwerp van decreet betreffende de werkingsbudgetten in het secundair onderwijs en tot wijziging van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 wat de werkingsbudgetten betreft. Memorie van toelichting, , p. 14 en 15

¹⁰ Spruyt, B. en Laurijssen, I. (2011). Keuzes maken verschillen. Over de rol die onderwijskeuzes spelen in de sociale reproductie van onderwijsongelijkheid in het licht van de hervormingsvoorstellen voor het secundair onderwijs. In: Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, 2010-11/3: 186-195

¹¹ Kavadias, D. & Franck, E. (2006) Zoektocht naar de meest relevante indicatoren ter voorspelling van leerachterstand op een samengesteld bestand op basis van de attestendatabank, in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Departement Onderwijs en Vorming, OOW-Rapport 2006-4, UA: Antwerpen.

2.9 Omkadering is niet transparant

De omkadering is degressief en kan sterk verschillen afhankelijk van de studierichting die een leerling volgt. De omkaderingsgewichten zijn niet onderbouwd. Scholen wenden hun middelen niet altijd aan voor de leerlingen waarvoor ze bedoeld zijn.¹²

2.10 Basisonderwijs differentieert onvoldoende

Onze leerkrachten basisonderwijs dagen hun leerlingen te weinig uit, ook al slagen ze er doorgaans goed in om aan te sluiten bij hun leefwereld. Vooral vanaf de derde graad van het lager onderwijs gaat soms kostbare tijd verloren, zowel voor leerlingen die meer en complexere leerstof nodig hebben om geboeid te blijven als voor leerlingen die moeite hebben om de eindtermen basisonderwijs te behalen.

2.11 Overstap van basis- naar secundair onderwijs is te bruusk

Leerlingen beginnen met verschillende startcompetenties aan het secundair onderwijs. Het getuigschrift basisonderwijs dekt niet altijd dezelfde lading. Basisscholen voeren een verschillend toetsbeleid. Bovendien maakt een groep leerlingen die overstap naar het secundair onderwijs zonder getuigschrift basisonderwijs.

Van de ene dag op de andere krijgen de leerlingen voor elk vak een andere leraar. Tot op het einde van het basisonderwijs daarentegen geeft die éne onderwijzer alle vakken, ook vakken zoals Frans en technologische opvoeding, waar hij of zij dikwijls minder goed voor opgeleid is.

2.12 Oriënterende functie van de eerste graad werkt onvoldoende

De eerste graad heeft als decretale opdracht leerlingen te oriënteren en voor te bereiden op een meer bewuste en gerichte keuze voor een studierichting in de tweede graad in het aso, bso, kso of tso.

De eerste graad maakt deze oriënterende functie in de praktijk te weinig waar. De oriëntering van leerlingen gebeurt niet altijd op basis van belangstelling en capaciteiten. Leerlingen en ouders kiezen vaak voor een eerste graad in een bepaalde school in functie van het aanbod in de bovenbouw, de eigen opleiding van de ouders, het imago van de school, de ligging van de school, de keuze van vrienden.... Scholen passen het abstractieniveau van hun eerste graad aan aan hun studieaanbod in de bovenbouw. Het hoeft dus niet te verwonderen dat de keuze voor bepaalde basisopties en beroepenvelden in de eerste graad al een voorafname is op de keuze die leerlingen zullen maken in de tweede graad. De facto heeft de keuze die ouders en leerlingen maken op 12-jarige leeftijd te vaak onomkeerbare gevolgen voor de keuzes die ze later nog kunnen maken.

2.13 Eerste leerjaar B slaagt niet in zijn opzet

Het eerste leerjaar B was oorspronkelijk bedoeld als brugjaar voor leerlingen die op het einde van het basisonderwijs geen getuigschrift basisonderwijs behaalden. Na 1B zouden veel van deze leerlingen moeten kunnen instromen in de A-stroom. In de praktijk gaan heel weinig leerlingen vanuit 1B naar de A-stroom. Zij stromen bijna allemaal via het beroepsvoorbereidende jaar door naar het bso. Slechts 3% à 4% van die leerlingen maken de overstap van 1B naar 1A. In 1B zit ook een relatief groot aantal leerlingen mét een getuigschrift basisonderwijs.

¹² Rekenhof. (2010). Verslag over de omkadering in het gewoon voltijds secundair onderwijs, p.19 env.

Uit de peilingsproeven wiskunde bijvoorbeeld blijkt dat relatief weinig leerlingen van de B-stroom de ontwikkelingsdoelen halen.¹³

2.14 Het aantal leerlingen en ouders dat kiest voor nijverheidstechnisch onderwijs blijft sterk dalen

Het sterke en aantrekkelijke nijverheidstechnisch onderwijs dat leerlingen aantrok met veel mogelijkheden en hen goede perspectieven bood op de arbeidsmarkt verliest zijn aantrekkingskracht. Het aantal leerlingen en ouders dat voor nijverheidstechnisch onderwijs kiest, blijft sterk dalen. De keuze voor technisch en beroepsonderwijs is dikwijls een negatieve keuze. Deze negatieve keuze versterkt de moeilijke aansluiting op de arbeidsmarkt en het hoger onderwijs.

2.15 Hiërarchie in de maatschappelijke appreciatie voor de onderwijsvormen

De hiërarchie in de maatschappelijke appreciatie voor de onderwijsvormen bepaalt mee de studiekeuze van leerlingen. Ouders en leerlingen kiezen dikwijls voor een studierichting omdat zij behoort tot een onderwijsvorm met meer maatschappelijke appreciatie en/of aangeboden wordt in een school met een betere reputatie. Zo komen heel wat jongeren in een studierichting terecht die niet aansluit bij hun belangstelling en hun capaciteiten of die geen kansen biedt op de arbeidsmarkt. Telkens ze mislukken, zakken ze af naar een studierichting met minder status, om uiteindelijk te belanden in een onderwijsvorm met minder maatschappelijke appreciatie in een andere school en op een andere plaats (het waternetstelsel). Leerkrachten hebben andere verwachtingen al naargelang van de onderwijsvorm die leerlingen volgen.

De verdeling van de onderwijsvormen over de scholen werkt de fysieke segregatie van leerlingen mee in de hand en is dus mee verantwoordelijk voor de sociale segregatie van leerlingen.

De hiërarchie tussen de onderwijsvormen en de scholen heeft voor gevolg dat sommige toekomstgerichte studierichtingen weinig leerlingen aantrekken enkel omdat ze tot het tso behoren.

2.16 Leren en werken is te weinig een positieve keuze

Het systeem van leren en werken bevindt zich onderaan in die hiërarchie. De maatschappelijke appreciatie voor deze vorm van leren is ondermaats. Voor weinig jongeren is de keuze voor leren en werken een positieve keuze. Nochtans is voor een aantal jongeren deze vorm van leren een goed alternatief voor voltijds secundair onderwijs.

2.17 Te veel verschillende studierichtingen

In de tweede en de derde graad zijn er te veel verschillende studierichtingen. Leerlingen en ouders weten niet altijd in welke beroeps- en/of onderwijskwalificaties een studierichting uitmondt en welke vervolgmogelijkheden ze biedt en niet biedt. Binnen de studierichtingen krijgen leerlingen weinig mogelijkheden tot differentiatie en overstappen van de ene studierichting naar de andere zijn vaak problematisch. Ouders en leerlingen maken soms zeer vroeg in hun schoolloopbaan keuzes die nadien nagenoeg onomkeerbaar blijken.

¹³ Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). Peiling wiskunde in de eerste graad secundair onderwijs (B-stroom). (2009). http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/peilingen/secundair-onderwijs/brochures/brochure_peiling_wiskunde_bvl.pdf

We beschikken niet over een goed mechanisme om het aanbod van studierichtingen tijdig aan te passen aan nieuwe maatschappelijke en economische noden. Scholen kunnen studierichtingen blijven aanbieden die aan hun afgestudeerden nauwelijks kansen geven op de arbeidsmarkt of nauwelijks slaagkansen bieden in het hoger onderwijs. Andere studierichtingen creëren wel interessante perspectieven maar trekken dan weer onvoldoende jongeren aan. Dit geldt vooral voor studierichtingen met een stevige portie techniek en voor industriële opleidingen.

Het tweede leerjaar van de eerste graad heeft veel basisopties en beroepenvelden. Tussen die basisopties zijn er grote verschillen. Niet alle basisopties halen het maximale uit hun leerlingen. Leerlingen met dezelfde cognitieve mogelijkheden presteren ondermaats in bepaalde basisopties. Daardoor zitten leerlingen te snel vast in een bepaald traject. In sommige basisopties bereikt zelfs een groot deel van de leerlingen de eindtermen niet.¹⁴

2.18 Studie- en beroepskeuzebegeleiding is niet altijd adequaat

Vandaag is de studie- en beroepskeuzebegeleiding geen continu proces. Zij blijft beperkt tot enkele scharniermomenten.

Een belangrijk scharniermoment is de overgang van het basisonderwijs naar het secundair onderwijs. De leraar van het zesde leerjaar en de klassenraad spelen hier een belangrijke rol. Zij houden hierbij vandaag vooral rekening met de cognitieve ontwikkeling van leerlingen op het vlak van taal en wiskunde, maar hebben veel minder aandacht voor andere ontwikkelingsdomeinen zoals techniek. Op het ogenblik dat de leerlingen 12 jaar zijn, beschikken ouders en leerlingen over te weinig informatie en hebben ze onvoldoende zicht op alle capaciteiten van de leerling om een goede keuze te maken.

Ook doorheen het secundair onderwijs krijgen leerlingen weinig steun bij de ontwikkeling van hun keuzebekwaamheid. Leerkrachten zijn onvoldoende voorbereid om die rol op te nemen. De sociaal economische achtergrond van leerlingen heeft een grote invloed op wat zij verwachten van leerlingen en op de adviezen die zij hen geven. De onduidelijke profielen van de studierichtingen in het secundair onderwijs bieden ook weinig houvast voor een goede studie- en beroepskeuzebegeleiding.

Ouders reageren verschillend op adviezen. Ouders met een sterke sociaal economische achtergrond zullen hun kinderen eerder overschatten. Ouders met een zwakkere sociaal economische achtergrond zullen minder risico's nemen en hun kinderen eerder onderschatten.

2.19 Te veel zittenblijvers

Veel leerlingen doen, al van in het basisonderwijs, een leerjaar nog eens over. Veel leraren beschouwen zittenblijven als de enige mogelijkheid om te differentiëren bij substantiële tekorten. Ouders en leerlingen denken vaak dat zittenblijven in het secundair onderwijs de enige manier is om de kans op doorstroming naar het hoger onderwijs gaaf te houden.

¹⁴ Zie o.a. Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming (2012). Tweede peiling informatieverwerving en verwerking. http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/peilingen/secundair-onderwijs/brochures/peiling_IVV%20webversie.pdf

Zowel voor de overheid als voor ouders is zittenblijven duur. Tegelijkertijd weten we dat zittenblijven op lange termijn geen leerwinst oplevert en geen positieve invloed heeft op de verdere schoolloopbaan en de kwalificatiekansen van leerlingen.¹⁵

2.20 Te weinig aandacht voor maatschappelijke relevantie

Techniek is alomtegenwoordig. Maar de technologische vorming zoals die vandaag is ingevuld in het basisonderwijs en in het secundair onderwijs, heeft niet het gewenste effect op de belangstelling voor en kennis van techniek en technologie bij onze jongeren. Zij legt te veel nadruk op handelen en besteedt te weinig aandacht aan begrijpen en duiden. Steeds minder jongeren kiezen voor een studierichting met een sterke technische en/of technologische component. Een groot deel van hen komt na de eerste graad op school nooit meer in contact met techniek en technologie. Het onderscheid, ook op het vlak van de inzet van personeel, tussen technische vakken en praktijkvakken is achterhaald.

Veel van onze jongeren worden volwassen zonder enige kennis van elementaire economische en financiële wetmatigheden. Ze weten niet goed hoe een gezin functioneert als economische entiteit, hoe de sociale zekerheid werkt, hoe de arbeidsmarkt en de bankwereld in elkaar zitten enz.

Kennis van moderne vreemde talen is essentieel voor de loopbaankansen van jongeren en voor de ontwikkeling van onze economie in een geglobaliseerde wereld. We blijven ons te veel focussen op twee moderne vreemde talen: Engels en Frans. Toch blijkt de gemiddelde kennis van het Frans bij onze leerlingen van het tweede jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs in vergelijking met andere Europese landen minder goed dan we zouden kunnen verwachten.¹⁶

Ons secundair onderwijs scoort zwak voor de ontwikkeling van creativiteit en ondernemingszin. Dezelfde internationale onderzoeken die aantonen dat onze leerlingen goed scoren op kennis, wijzen tegelijkertijd op de moeite die ze hebben om deze kennis toe te passen. Ze krijgen te weinig mogelijkheden om hun kennis in te oefenen in praktijkgerichte contexten.

Vlaamse leerlingen scoren in internationaal perspectief teleurstellend op sociale en burgerschapscompetenties.¹⁷ Scholen grijpen te weinig kansen aan om te werken aan sociaal emotionele ontwikkeling en relationele vaardigheden.

2.21 Ongelijkmatige voorbereiding op hoger onderwijs en arbeidsmarkt

De eindtermen van het secundair onderwijs sluiten niet altijd aan op de startcompetenties die het hoger onderwijs verwacht.

Tussen de verschillende studierichtingen in het aso zijn er aanzienlijke verschillen in slaagkansen in het hoger onderwijs. Afgestudeerden van de studierichting moderne talen wetenschappen hebben bijvoorbeeld minder kans op slagen in het academisch hoger onderwijs dan afgestudeerden van de

¹⁵ De Fraine, B. (2012). Zittenblijven in vraag gesteld. Een verkennende studie naar nieuwe praktijken voor Vlaanderen vanuit internationaal perspectief. OBPWO 10.02, <http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/>

¹⁶ Vlaamse overheid. (2011). Vlaamse vreemdetalenkennis in Europees perspectief. Balans van het ESLC-onderzoek, blz. 33. http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/links/eslc/Brochure_ESLC.pdf

¹⁷ De Groof, S., Elchardus, M., Franck, E. & Kavadias, D. (2010). International Civic and Citizenship Education Study (ICCS). Vlaanderen in ICCS 2009. Onderzoeksgroep TOR, Vakgroep Sociologie, Vrije Universiteit Brussel, Vlaams Ministerie van Onderwijs & Vorming, Brussel

studierichting moderne talen wiskunde.¹⁸ Er zijn grote verschillen in de manier waarop scholen hun leerlingen voorbereiden op het hoger onderwijs.

Afgestudeerden van arbeidsmarktgerichte studierichtingen die de stap zetten naar de arbeidsmarkt beschikken vaak niet over de competenties en kwalificaties die de arbeidsmarkt nodig heeft. Werkgevers kunnen moeilijk inschatten wat de competenties zijn van een jongere met een kwalificatie van een bepaalde studierichting. Ook in de arbeidsmarktgerichte studierichtingen zijn er grote verschillen tussen scholen en er zijn te veel verschillende studierichtingen in hetzelfde studiegebied.

Als gevolg van die vele verschillen is de inhoudelijke betekenis van het diploma secundair onderwijs (minimaal inbegrepen de mate waarin de leerlingen de eindtermen behalen) onduidelijk. Wat betekent vandaag een diploma secundair onderwijs in het dagelijks leven? Is er een minimum dat iedereen die een diploma secundair onderwijs heeft, moet kennen en kunnen? Iedereen met een diploma secundair onderwijs heeft toegang tot alle vormen van hoger onderwijs. Jongeren met een diploma die aso gevolgd hebben, beschikken niet over de competenties die nodig zijn om meteen in te stappen op de arbeidsmarkt, ook al is het mogelijk om vanuit het aso rechtstreeks naar de arbeidsmarkt te gaan. De omnivalentie beantwoordt niet altijd aan de vaardigheden en competenties op basis waarvan scholen een diploma secundair onderwijs uitreiken.

2.22 Gebrek aan transparantie in het scholenlandschap

Het is niet altijd even duidelijk wat we onder een school als entiteit moeten verstaan. Scholen kiezen er vaak voor om zich op te splitsen in verschillende administratieve entiteiten.

De opdeling van scholen in verschillende entiteiten is onder meer het gevolg van de degressieve berekening van de uren leraar waardoor grotere scholen per leerling minder uren-leraar ontvangen dan kleinere scholen.

2.23 Veel scholen hebben onvoldoende beleidsvoerend vermogen

Er zijn grote verschillen in het beleidsvoerend vermogen van scholen.

Directies beschikken niet altijd over de competenties die nodig zijn om een complexe organisatie die een secundaire school toch is, te leiden. Scholen gebruiken bijvoorbeeld zelfevaluatie nog te weinig bij hun strategische besluitvorming¹⁹ en weinig scholen meten de leerwinst die ze realiseren bij hun leerlingen.

Het leerplichtonderwijs is de enige sector die nog geen bestuurlijke schaalvergroting achter de rug heeft. Daardoor missen veel schoolbesturen de schaalgrootte om de nodige bestuurskracht, het innoverend vermogen en de expertise te ontwikkelen om vorm te geven aan een toekomstgericht schoolbeleid en een professioneel personeelsbeleid. Zo maken zij bijvoorbeeld onvoldoende gebruik van functiebeschrijvingen en evaluaties en zetten ze te weinig in op professionalisering van hun personeel. De planlast die veel directeurs en leraren ervaren, is onder meer een gevolg van dit gebrek aan beleidsvoerend vermogen.

¹⁸ Bron: eigen data over Doorstroom naar hoger onderwijs in academiejaar '08, '09, '10 voor afgestudeerden SO in schooljaar '07, '08, '09

¹⁹ Van Petegem, P., Devos, G., Mahieu, P., Kim, T.D., & Warmoes, V. (2007). *Hoe sterk is mijn school? Het beleidsvoerend vermogen van Vlaamse scholen*. Mechelen: Wolters Plantyn.

2.24 Nood aan en grenzen van differentiatie

Onze leerkrachten worden onvoldoende voorbereid op gedifferentieerd lesgeven. Ook zijn er grenzen aan de differentiatiemogelijkheden binnen heterogene groepen.

2.25 Uitrusting en infrastructuur van technische en beroepsscholen

Voor technische en beroepsscholen is het geen sinecure om met hun uitrusting en infrastructuur gelijke tred te houden met de voortdurende en snelle veranderingen in de bedrijfswereld. Toch valt het op dat sommige scholen met hetzelfde budget meer realiseren dan andere in dezelfde of vergelijkbare contexten.

2.26 School is nog te veel een wereld op zichzelf

De meeste secundaire scholen hebben een zekere traditie op het vlak van maatschappelijke betrokkenheid, maar positioneren zich niet actief in het maatschappelijk gebeuren. Zij blijven te veel op zichzelf gericht. Niet alleen wordt er binnen de scholen te weinig kennis gedeeld en ervaring uitgewisseld, maar ook tussen scholen onderling.

Scholen zoeken weinig contact en wisselen weinig kennis en ervaring uit met externe organisaties en de lokale gemeenschap. Hun samenwerking met externen is vaak louter functioneel en soms ervaren ze een grote externe gerichtheid als een bedreiging voor hun eigenheid. De samenwerking met RTC's en competentiecentra en initiatieven zoals stages voor leraren en ondernemerschapsonderwijs komen slechts langzaam op gang.

Ondanks de mogelijkheden die het flankerend onderwijsbeleid biedt, blijven initiatieven voor 'de brede school' nog beperkt tot proefprojecten die uittesten hoe scholen een zinvolle samenwerking kunnen opzetten met verenigingen of instellingen die bezig zijn met sport, jeugd, cultuur, milieu en welzijn.

2.27 Onvoldoende zicht op het effect van de besteding van middelen

De Vlaamse overheid investeert een aanzienlijk deel van haar middelen in het secundair onderwijs, maar ze heeft weinig zicht op het effect van haar beleid en haar investeringen op macroniveau.

II Doelstellingen

1 Doelstellingen van het secundair onderwijs

- 1) Aanbieden van kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen.
- 2) Jongeren laten groeien tot persoonlijkheden die op een kritische, maatschappijbetrokken, verantwoorde, autonome, creatieve en verdraagzame manier participeren aan de samenleving.
- 3) Alle leerlingen de sleutelcompetenties²⁰ bijbrengen om te kunnen functioneren in en bij te dragen aan de samenleving.

²⁰ De 8 Europese sleutelcompetenties zijn: competenties voor communicatie in het Nederlands, competenties voor communicatie in vreemde talen, wiskundige competenties en competenties in exacte wetenschappen en technologie, digitale competenties, leercompetenties, sociale en burgerschapscompetenties, initiatief en ondernemerschapcompetenties, competenties voor cultureel bewustzijn.

- 4) Jonge mensen voorbereiden op functioneren op de arbeidsmarkt.
- 5) Jonge mensen voorbereiden op vervolgonderwijs voor zij die willen en kunnen studeren.

2 Doelstellingen van de hervorming van het secundair onderwijs

- 1) Aanbieden van kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen door te behouden wat goed is en met voldoende gedragen maatregelen te remediëren wat moet verbeterd worden.
- 2) Ontwikkelen van de nodige kennis, vaardigheden en attitudes om te komen tot personen die op een kritische, maatschappijbetrokken, verantwoorde, autonome, creatieve en verdraagzame manier kunnen participeren en bijdragen aan de samenleving.
- 3) Prestaties van alle leerlingen verbeteren door “zwakkere” leerlingen sterker te maken en “sterkere” leerlingen nog sterker te maken.
- 4) Alle leerlingen en ouders keuzevaardiger maken door ze meer inzicht te geven in de eigen mogelijkheden van de jongere, in de studiemogelijkheden en de mogelijkheden op de arbeidsmarkt.
- 5) Ouders en leerlingen vanaf 12-jarige leeftijd mogelijkheden tot een gefaseerde, bewuste en positieve studiekeuze bieden met als doel op 12-jarige leeftijd onherroepelijke en op foute gronden gebaseerde keuzes te vermijden.
- 6) Een positieve school- en studiekeuze op basis van inzicht, interesse en capaciteiten van de leerling en dus onafhankelijk van sociaal-economische en sociaal-culturele status.
- 7) In samenspraak met de arbeidsmarkt een maximale afstemming op de arbeidsmarkt verzekeren qua aanbod, inhoud en uitstroom.
- 8) De eindtermen van de basisvorming worden ambitieuzer geformuleerd.
- 9) De eindtermen van het secundair onderwijs moeten aansluiten bij de startcompetenties van het hoger onderwijs en omgekeerd.
- 10) Meer efficiënte, effectieve en transparante aanwending van de middelen (omkaderings- en werkingsmiddelen) van scholen, clb's en pedagogische begeleidingsdiensten, met als doel de inzet van middelen te optimaliseren.
- 11) Aanleren van Standaardnederlands als middel/basisvoorwaarde voor een succesvolle school- en arbeidsloopbaan en participatie en bijdrage aan onze samenleving.
- 12) De combinatie van leren en werken als een volwaardige leerlijn in het secundair onderwijs opnemen.
- 13) Opwaarderen en stimuleren van technisch georiënteerd onderwijs.
- 14) Techniek een volwaardige plaats geven in het curriculum.
- 15) Verbeteren van het integraal zorgbeleid van de scholen.
- 16) Verhogen van het welbevinden, de betrokkenheid en de motivatie van leerlingen.
- 17) Maximaal vermijden van zittenblijven.
- 18) Realiseren van maximale talentontwikkeling bij alle jongeren in de samenleving.
- 19) Voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten en verminderen van de ongekwalificeerde uitstroom, zonder daarbij aan kwaliteit in te boeten.

Met als absolute voorwaarde enkele maatregelen in het basisonderwijs met als doel:

- 20) Op een eenduidige wijze omgaan met de objectieve maatstaf voor de uitreiking van het getuigschrift basisonderwijs.
- 21) Verbeteren overgang basisonderwijs - secundair onderwijs.
- 22) Beter en veralgemeend differentiëren, zowel remediërend als uitdagend.
- 23) De leerlingen en ouders keuzevaardiger maken door ze meer inzicht te geven in de eigen mogelijkheden van de jongeren en de studiemogelijkheden.

- 24) Verwerven van de kennis van het Standaardnederlands.
- 25) Doorgedreven aandacht voor techniek en wetenschappen in het basisonderwijs.

III MAATREGELEN

De maatregelen worden thematisch behandeld, opgesplitst in twee stukken. Eerst wordt puntsgewijs een aantal krijtlijnen op middellange en lange termijn geschetst en vervolgens worden maatregelen beschreven die op korte termijn, d.i. tijdens deze legislatuur, nog zullen worden genomen of al genomen zijn. Telkens wordt tussen haakjes aangegeven aan welke doelstelling deze maatregel tegemoet komt.

Een hervorming van SO start met het verstevigen van de positie van de leraar. In onderstaande voorstellen komt ook de leraar aan bod. De leraar is een gewaardeerde professional die kan rekenen op een uitdagende loopbaan en de juiste ondersteuning voor de uitoefening van de job. Leraars kunnen zoals andere professionals bogen op mogelijkheden tot continue professionalisering. Een hervorming moet gepaard gaan met een effectieve en efficiënte ondersteuning voor de leerkrachten. Hiertoe zullen zeker ook de nodige organisatorische maatregelen moeten genomen worden.

Om dit te realiseren ligt de discussienota loopbaanpact op tafel teneinde een loopbaanpact af te sluiten.

1. Basisonderwijs (met als doelstelling de overgang BaO – S.O. te verbeteren).

- Op een transparante en eenvormige manier omgaan met het uitreiken van het getuigschrift basisonderwijs. (D 20)
- Het curriculum versterken (o.a. Nederlands, techniek en wetenschappen). (D 13 – 24 – 25)
- Differentiatie-inspanningen in het hele basisonderwijs consolideren en waar nodig versterken, zowel binnen als buiten de klas en zowel remediërend als uitdagend. In de 3de graad BaO wordt de differentiatie nog versterkt door de sterke leerlingen meer uit te dagen en de zwakkere leerlingen de kans te geven de eindtermen te behalen. (D 22)
- Overgang BaO – S.O. geleidelijker maken door de vakkenstructuur en het inzetten van vakleraren in de 3de graad BaO en de 1ste graad S.O. op elkaar af te stemmen. (D 21)
- Opleiding, niveau, ondersteuning en inzet van leraren optimaliseren.
- Op het einde van het basisonderwijs worden alle leerlingen getoetst. De doelstelling is zowel feedback te kunnen geven in het kader van de interne kwaliteitscontrole van de scholen als gegevens te verzamelen op systeemniveau. Met de onderwijsverstrekkers wordt overeengekomen om de huidige OVSG toetsen en de interdiocesane toetsen te valideren in samenspraak met het steunpunt toetsontwikkeling, dat de peilingsproeven en paralleltoetsen ontwikkelt. Op die manier kan een toets toolkit ontstaan. (cfr. punt 8) (D 21)

MAATREGELEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- Sept. 2014: koppelen getuigschrift BaO aan eindtermgerelateerde leerplandoelstellingen (en niet meer aan de leerplannen) en de inspectie de opdracht geven om dit te controleren bij doorlichtingen. (D 20)
- Het individueel leerlingendossier (zie punt 7) van een leerling die gedelibereerd wordt, moet de argumentatie voor de deliberatie en de bijzondere aandachtspunten voor die leerling bevatten. (D 20 – 21)
- Overleggen met de netten hoe de netgebonden proeven kunnen ingezet worden om een beter zicht te krijgen of leerlingengroepen de eindtermen behalen met als doelstelling het ijkpunt voor het uitreiken van het getuigschrift basisonderwijs meer uniform te maken over scholen heen. (D 20)
- Sept. 2015 of 2016: BvR dat de toegang tot de A- en B-stroom strikt regelt: enkel wie geen getuigschrift basisonderwijs behaalt, heeft toegang tot de B-stroom; leerlingen met een getuigschrift basisonderwijs moeten naar de A-stroom (cfr. structuur 1ste graad) met als doelstelling dat elke leerling op de juiste plaats terecht komt bij de instroom in het S.O. Doorstroom op leeftijd (14 jaar) naar de B-stroom blijft mogelijk. (D 20-21)
- Voor sept. 2014 : onderzoeken of met het concept van het vak wereldoriëntatie (d.i. de integratie van wetenschappen, techniek, geschiedenis en aardrijkskunde) het beoogde competentieniveau van leerlingen wel kan behaald worden .
- Techniek en wetenschappen worden een apart leergebied naar analogie met Frans in het basisonderwijs. (D 25)
- Afspraken maken tussen onderwijsverstrekkers en het steunpunt toetsontwikkeling omtrent de validering van de bestaande toetsen. (D 20-21)
- Uitvoering talennota: taalscreening bij de overgang van het kleuter naar het lager onderwijs en van het lager naar het secundair onderwijs (ingangsdatum 01.09.2014). 24
- OD XXIII: scholen kunnen een verplicht taalbad Nederlands tot 1 jaar voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende machtig zijn, opleggen (ingangsdatum 01.09.2014)(D 24)
- Sept. 2014: Mogelijkheid creëren tot het inzetten van bijzondere leermeesters techniek en wetenschappen, Frans en muzische vorming.(D 21-25)
- Proeftuinen opzetten vanaf de 3de graad basisonderwijs om ervoor te zorgen dat leerlingen gepast en tijdig geremedieerd worden in functie van het behalen van de eindtermen. (D 22)
- Vanaf sept 13 : audit CLB's.(zie punt6)

2. **Inhoudelijke aanpak SO.**

- Eindtermen en vakoverschrijdende eindtermen worden ondergebracht in competenties. Een competentie is de bekwaamheid om kennis, vaardigheden en attitudes in het

handelen op een geïntegreerde wijze aan te wenden voor maatschappelijke activiteiten.²¹ Kennis zal daarbij apart en uitvoerig geëxpliciteerd worden, naast vaardigheden en attitudes. Deze competenties worden niet vastgehaakt aan vakken waardoor het artificiële onderscheid tussen vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen vervalst. De vakkenlijsten blijven bestaan en het zijn de leerplanmakers die beslissen welke competenties in welke vakken of vakkenclusters behaald moeten worden. Daarbij moet het ook duidelijk zijn welke leraar er verantwoordelijk is voor de uitwerking en realisatie ervan. (D 2)

- Per graad wordt een set sleutelcompetenties vastgelegd die door iedereen te behalen zijn. Die zijn gebaseerd op de Europese sleutelcompetenties²². De sleutelcompetenties zijn voldoende ambitieus geformuleerd. Op die manier wordt verzekerd dat de component algemene vorming voor alle leerlingen goed verankerd is. (D 2 – 3)
- Daarin is er meer dan vandaag aandacht voor techniek, wetenschappen, economische en financiële kennis, moderne vreemde talen (Frans en Engels), sociale en burgerschapscompetenties, creativiteit en ondernemerszin, sociaal-emotionele ontwikkeling en relationele vaardigheden. (D 2 – 14)
- Werkplekleren krijgt een essentiële plaats minstens in alle arbeidsmarktgerichte studierichtingen in de 3de graad. Een voldoende aanbod van kwalitatieve werkplekken moet door alle betrokken sectoren gegarandeerd worden. (D 7)

MAATREGELEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- 2013: In uitvoering van het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur stelt AKOV een format op voor het competentiegericht formuleren van de doelen. Vanaf dan worden alle nieuwe eindtermen volgens dit format geformuleerd. Deze format onderscheidt per competentie de kennis, vaardigheden en attitudes en de graad van autonomie en verantwoordelijkheid waarbij deze competentie gebruikt moet kunnen worden. In dit format wordt het generieke karakter van de beschrijving van eindtermen, die voldoende duidelijk en ambitieus moeten geformuleerd zijn, bewaakt. Dit format is aan de VLOR voorgelegd voor advies. Er wordt nagegaan of dit format voldoet aan de uitgangspunten die in deze nota geschetst zijn. Het toepassen van dit format mag niet leiden tot planlastvermeerdering bij scholen en leraren. (D 2)
- OD XXI: individuele leertrajecten voor leerlingen met een achterstand voor één of meerdere vakken. (ingangsdatum 01.09.2011) (D 16-17-19)
- OD XXIII: scholen kunnen een verplicht taalbad Nederlands tot 1 jaar voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende machtig zijn, opleggen (ingangsdatum 01.09.2014) (D 11)
- OD XXIII: taalscreening bij de overgang van het lager naar het secundair onderwijs (ingangsdatum 01.09.2014). (D 11)

²¹ Decreet van 30 april 2009 betreffende de kwalificatiestructuur, B.S. 16 juni 2009, art.2,6°

²² De 8 Europese sleutelcompetenties zijn: competenties voor communicatie in het Nederlands, competenties voor communicatie in vreemde talen, wiskundige competenties en competenties in exacte wetenschappen en technologie, digitale competenties, leercompetenties, sociale en burgerschapscompetenties, initiatief en ondernemerschapcompetenties, competenties voor cultureel bewustzijn.

- OD XXIII: verankeren CLIL (Content and Language Integrated Learning) (ingangsdatum 01.09.2014) (D 2)
- Uitvoeren STEM-actieplan (D 14)
- OD XXIII: verplichte stage in 3de graad BSO en TSO (D 7)
- Sept. 2013: contextspecifieke leidraden werkpleklers (met inbegrip van stage) per sector staan ter beschikking van de scholen.(D 7)
- Sept. 2014: harmoniseren van de statuten werkpleklers (met inbegrip van stage) (in overleg met federale overheid) (D 7)
- Deze leidraden en statuten moeten ervoor zorgen dat er voor scholen en stage- en werkplaatsen slechts minimale administratieve formaliteiten en financiële consequenties zijn. Daartoe wordt overleg gepleegd met de andere overheden.

3. **Structuur van het SO.**

Het Vlaamse onderwijs moet in de toekomst niet alleen goede gemiddelde prestaties blijven garanderen, maar ook ervoor zorgen dat zowel de zwakst presterende als de sterkst presterende groep op het gepaste niveau kan uitgedaagd, geredieerd en geïntereerd worden. Excellentie voor alle leerlingen moet het motto zijn, waarbij de perceptie van hiërarchie tussen studierichtingen zoveel mogelijk geredieerd wordt en keuzes op basis van competenties van leerlingen toekomstgericht geboden wordt.

3.1. Eerste graad:

De eerste graad van de bestaande eenheidsstructuur met de oriënterende functie wordt geoptimaliseerd.

De eerste graad die ontworpen is in de eenheidsstructuur van 1989 en die vandaag nog steeds geldt in ons S.O., deelt de eerste graad op in een A- en een B-stroom. De A-stroom heeft 1 set eindtermen voor de 27 (1A) en 24 (2A) uur basisvorming, de B-stroom 1 set ontwikkelingsdoelen voor de 28 (1B) en 17 (2 BVL) uur basisvorming. Een doelstelling van de eerste graad was ook bij het ontwerpen ervan een oriënterende functie te hebben, maar we stellen vandaag vast dat de eerste graad zoals die vandaag ingevuld wordt daar niet altijd in slaagt (cfr. sterkte-zwakte analyse 2.11). Dit komt doordat er structureel te weinig mogelijkheden om te differentiëren ingebouwd zijn (cfr. sterkte-zwakte analyse 2.7). Een ander pijnpunt is dat het niet steeds duidelijk is op basis waarvan een leerling in de A-stroom dan wel in de B-stroom terecht komt en er grote verschillen zijn qua competentieniveau bij leerlingen met een A-attest. (cfr. sterkte-zwakte analyse 2.10). Zo hebben niet alle leerlingen uit het basisonderwijs de minimumdoelstellingen bereikt. Uit de peilingsproeven blijkt daarenboven dat leerlingen met intrinsiek gelijke mogelijkheden heel verschillend scoren naargelang de basisoptie die ze volgen.

Om deze zwaktes te verhelpen en de eerste graad dus in zijn oriënterende functie te versterken zijn een beperkt aantal maatregelen nodig.

De eerste graad bevat een A-stroom en een B-stroom met elk een aparte set sleutelcompetenties in de basisvorming. Deze sleutelcompetenties worden ambitieus geformuleerd. Op basis van die set sleutelcompetenties maken de onderwijsverstrekkers leerplannen, die ook extra doelstellingen en doelstellingen met een grotere abstractiegraad/extra uitdaging kunnen bevatten. Dit betekent dat de basisvorming in verschillende abstractieniveaus of moeilijkheidsgraden kan aangeboden worden aan de leerlingen. Het staat de scholen vrij te kiezen hoe ze dit realiseren. Zo kan men bijvoorbeeld kiezen voor niveaugroepen, maar men kan er evengoed voor kiezen om de leerlingen voor sommige vakken willekeurig te plaatsen en voor andere te werken in niveaugroepen. De eerste graad kan ondergebracht worden in een middenschool of in een zesjarige school.

In het eerste leerjaar van de eerste graad worden naast de basisvorming in het keuzegedeelte verschillende differentiatiemogelijkheden aangeboden, zowel uitdagende pakketten voor wie meer aankan, als remediërende pakketten voor wie het moeilijk heeft om de sleutelcompetenties van de basisvorming te bereiken. Op die manier worden alle leerlingen uitgedaagd op hun niveau (D 3). In het 2de leerjaar worden de bestaande basisopties gescreend, geupdated en gereduceerd tot een kleiner aantal. Deze herwerkte basisopties, waaruit de leerling kiest, maken samen met de remediëring/verdieping deel uit van de 7uur bovenop de basisvorming. Scholen organiseren dit volgens eigen pedagogische aanpak binnen deze voorziene 7 uur. De differentiatiemogelijkheden kunnen zich situeren in techniek, wiskunde/wetenschappen, kunst, economie, Nederlands, moderne vreemde talen (Frans/Engels) en Klassieke Talen. Naast de verplichte doch gereduceerde en geupdate basisopties en de remediërende en verdiepende functie is de differentiatie tevens een uitstekend hulpmiddel om leerlingen keuzevaardiger te maken en hen te ondersteunen in hun oriëntering (D 4 – 5) en getrapte studiekeuze.

De klassenraad kan aan een leerling differentiatiepakketten opleggen, ook in de loop van het schooljaar en kan de keuze voor de basisopties voor een leerling beperken. Als dat niet het geval is kan een leerling die vrij kiezen. Een leerling hoeft uiteraard niet de hele graad dezelfde differentiatiepakketten (zowel qua inhoud als qua opzet) te kiezen. (D 3 – 4 -5)

Op het einde van de eerste graad geeft de delibererende klassenraad een attest en een advies aan elke leerling op basis van het gevolgde traject, d.i. het abstractieniveau van de gevolgde basisvorming en de inhoud en het abstractieniveau van de gevolgde basisoptie en differentiatie.

In B-stroom wordt gewerkt op basis van een beginassessment van de leerling met meer aangepaste programma's. Zo'n schakeltraject kan maximaal 3 jaar duren.

A-stroom en	1 ^{ste} lj.	27 u. basisvorming 1 set competenties	5 u. differentiatie
	2 ^{de} lj.	25 u. basisvorming	7 u. (herwerkte basisoptie

		1 set competenties	en remediëring/verdieping)
B-stroom	1 ^{ste} lj.	27 u. basisvorming 1 set competenties	5 u. differentiatie
	2 ^{de} (en 3 ^{de}) lj.	20 u. basisvorming 1 set competenties	12 u. differentiatie

MAATREGELEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- Vanaf sept. 2013: De nieuwe leerplannen die vanaf september 2013 worden ingediend, maken een duidelijk onderscheid tussen basisdoelstellingen voor iedereen en uitbreidingsdoelstellingen (D 3). Ook de basisdoelstellingen worden ambitieus geformuleerd.
- Wetenschap en techniek behoren ook tot de basisdoelstellingen.
- De basisopties worden gescreend, van update voorzien en gereduceerd.
- Sept. 2015-2016: BvR dat de toegang tot de A- en B-stroom strikt regelt: enkel wie geen getuigschrift basisonderwijs behaalt, heeft toegang tot de B-stroom; leerlingen met een getuigschrift basisonderwijs moeten naar de A-stroom. (cfr. punt 1.) (D 20-21)
- Sept. 2016: Naast de basisvorming biedt elke school een aantal verschillende basisopties en differentiatiemogelijkheden aan: techniek, wiskunde/wetenschappen, kunst, economie, Nederlands, moderne vreemde talen (frans en engels) en Klassieke talen, zowel uitdagend als remediërend (aanpassing decreet en BvR). Elke school biedt zowel uitdagende als remediërende pakketten aan (D 3 – 5), maar scholen moeten niet alle verschillende inhoudelijke pakketten aanbieden.
- Afstemming vakkenstructuur 3de graad BaO en 1ste graad S.O. (cfr. punt 1). (D 21)

3.2. Tweede en derde graad

- Alle studierichtingen worden momenteel gescreend en op basis van die screening en de uitvoering van het decreet op de Vlaamse kwalificatiestructuur (waarbij onderwijskwalificaties opgemaakt worden die o.a. ingeschaalde beroepskwalificaties bevatten) zijn er in het studieaanbod eventueel nieuwe, maar in elk geval minder en inhoudelijk geactualiseerde studierichtingen (D 7 - 9).
Voor elke studierichting wordt een goede aansluiting met het hoger onderwijs en/of de arbeidsmarkt verzekerd. Daartoe wordt met de arbeidsmarkt structureel overleg gepleegd, zowel op Vlaams als op regionaal niveau. Met het hoger onderwijs wordt overleg gepleegd om de eindtermen S.O. beter af te stemmen op de startcompetenties voor het H.O. (D 7 -9)

Er wordt overgegaan tot een nieuwe ordening van de studierichtingen op basis van een matrix waarbij de verticale as de finaliteit van abstract naar praktisch weergeeft en de horizontale as het begrip studiedomein hanteert.

De huidige studierichtingen zullen op de verticale as zo worden geordend dat de finaliteit duidelijk is :

- doorstroom studierichtingen in ASO en sommige TSO of KSO studierichtingen: deze zijn abstract theoretisch en ze bereiden de leerlingen voor op verder studeren in het hoger onderwijs;
- studierichtingen met een dubbele finaliteit in TSO en KSO: ze bereiden leerlingen zowel voor op het hoger onderwijs als op een rechtstreekse intrede op de arbeidsmarkt;
- arbeidsmarktgerichte studierichtingen in BSO: deze zijn concreet en praktisch gericht en ze bereiden de leerlingen voor op een rechtstreekse intrede op de arbeidsmarkt

Op de horizontale as vormt een studiedomein een inhoudelijk samenhangend thematisch geheel dat van abstract tot praktisch geordende studierichtingen bevat.

Deze matrix zal de basis vormen voor de reductie van de studierichtingen en de ontwikkeling van het schoolconcept van de toekomst mogelijk maken.

Om de matrix invulling te geven dienen grondige werkzaamheden uitgevoerd te worden die een reductie van studierichtingen inhouden en die een herordening van de studierichtingen (waarbij naast de finaliteit van de studierichting ook de wijze waarop de studierichting gesitueerd wordt in een studiedomein wordt bepaald) betekenen.

Deze werkzaamheden zijn reeds aangevat door het uitrollen van de in 2009 besliste kwalificatiestructuur.

Verwacht wordt dat uiterlijk midden 2016 deze matrix klaar kan zijn.

Op dat moment wordt deze matrix op volledigheid, inhoudelijke consistentie en invoerbaarheid met de stakeholders (onderwijsverstrekkers, vakbonden, socio-economische partners, ...) geëvalueerd en afgetoetst.

Als daarbij zou blijken dat door deze nieuwe ordening het niveau van de onderwijskwaliteit voor welke studierichting dan ook zou dalen dan zal deze matrix moeten aangepast worden, zo niet dan zal deze doorgevoerd worden en zullen de onderscheiden begrippen ASO/TSO/KSO/BSO niet meer gehanteerd worden. Het niveau van de onderwijskwaliteit zal uitgedrukt worden op basis van eindtermen, maw of een studierichting minstens dezelfde kwaliteit beoogt, wordt afgewogen aan de hand van de moeilijkheidsgraad van de nieuw ontworpen set eindtermen van de studierichting.

Dit evaluatie- en consultatiemoment zal door VR en Vlaams Parlement aangegrepen worden om zich ervan te verzekeren dat in de verschillende onderwijszones in Vlaanderen aan jonge mensen een volledig aanbod kan geboden worden met respect voor regionale spreiding en vrije schoolkeuze, waarna de Vlaamse Regering over het schoolconcept van de toekomst beslist. Bij het definiëren van het nieuwe schoolconcept wordt de indeling in onderwijsvormen vervangen door een indeling op basis van de 2 nieuwe parameters. Er wordt nu geen uitsluitel gegeven over de concrete invulling van het nieuwe schoolconcept.

In elk geval zal elk schoolconcept gebaseerd op de matrix, zowel verticaal (met alleen doorstroomstudierichtingen of alleen studierichtingen met dubbele finaliteit (doorstroom/arbeidsmarktgericht) of alleen arbeidsmarktgerichte studierichtingen) als horizontaal als een combinatie van beide mogelijk zijn.

De financiële, personele en organisatorische impact en de impact op leerlingenstromen van elk mogelijk nieuw concept en eventuele mengvormen zal berekend worden en zal mee opgenomen worden bij de toekomstige beslissingen van de Vlaamse Regering over het schoolconcept.

Domein- en campusscholen worden via incentives aangemoedigd.

- Elke studierichting bevat naast een pakket basisvorming een specifiek gedeelte voor die studierichting. Een studierichting bevat eveneens differentiatiemogelijkheden. (D 3)
- In de 2de graad zijn er minder studierichtingen dan in de 3de graad. In de 3de graad zijn de studierichtingen inhoudelijk meer gespecialiseerd.. Overschakelen naar een andere studierichting blijft mogelijk in de 2de graad, al dan niet via een schakeltraject. De overgang tussen studierichtingen zal soms wel als haast onmogelijk beschouwd moeten worden. (D 5)
- Elke behaalde afgeronde beroepskwalificatie wordt gecertificeerd. (D 16-19)
- Met werkplekleren miv stage als essentieel onderdeel in puur arbeidsmarktgerichte studierichtingen wordt een belangrijke stap gezet naar de herwaardering van het dbso als volwaardige leerweg en de integratie ervan in de scholen van het voltijdse onderwijs. (D 7 – 12)
- Ook de leertijd is een volwaardige, opgewaardeerde leerweg. (D 12)
- Puur arbeidsmarktgerichte studierichtingen leveren wel een diploma S.O. op, maar geen rechtstreekse toegang tot het hoger onderwijs. Leerlingen uit zo'n studierichting die in het hoger onderwijs willen instromen, moeten daarvoor een voorbereidend jaar met vrucht volgen. (D 9)

MAATREGELEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- Sept. 2013: BvR totstandkoming van onderwijskwalificaties (ingangsdatum 01.09.2014) (cfr. punt 4.) (D 7 -9)
- Sept. 2014: nieuwe, minder en beter aansluitende studierichtingen, te beginnen in de studiegebieden koeling en warmte, voeding en handel (cfr. punt 4). (D 7 – 9)
- OD XXII: erkenning van een 7de leerjaar dat voorbereidt op het hoger onderwijs (ingangsdatum 01.09.2013). (D 9)
- 2013: Evaluatie van het decreet Leren en Werken en op basis van deze evaluatie eventuele bijsturingen voorbereiden. (D 12)
- Wetenschap en techniek krijgt een plaats in de basisvorming doorheen het secundair onderwijs.
- OD XXIII: opheffing van de programmatiestop en invoering van een set programmatieregels (ingangsdatum 01.09.2014) (cfr. punt 4.). (D 7 – 9)

4. Aansluiting onderwijs –arbeidsmarkt.

- Er wordt op een permanente en structurele manier overleg gepleegd tussen onderwijs en arbeidsmarkt over de kwalitatieve en kwantitatieve afstemming en aansluiting van het studieaanbod in het S.O. met de noden op de arbeidsmarkt, zowel op Vlaams, regionaal als subregionaal niveau. In de mate van het mogelijke moet er in elke onderwijszone een aanbod aan studierichtingen zijn uit elk domein. (D 7)
- Op Vlaams niveau wordt daartoe samen met de arbeidsmarkt partners om de 5 jaar het arbeidsmarktgerichte studieaanbod gescreend: is de beroepskwalificatie nog up to date en is het studieaanbod nog goed afgestemd op de noden van de arbeidsmarkt? (D 7)
- Er wordt tevens een set programmatieregels vastgelegd om het arbeidsmarktgerichte studieaanbod optimaal af te stemmen op de arbeidsmarkt. (D 7)
- In elke onderwijszone is er een forum waarin afspraken gemaakt worden over een rationeel lokaal studieaanbod teneinde de onderlinge afstemming van het studieaanbod en de afstemming van dat aanbod op de arbeidsmarkt effectief te realiseren. (D 7)

MAATREGELEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- Sept. 2013: BvR totstandkoming van onderwijskwalificaties (ingangsdatum 01.09.2014) (Cfr. punt 3.2.). (D 7 – 9)
- Sept. 2014: nieuwe, minder en beter aansluitende studierichtingen, te beginnen in de studiegebieden koeling en warmte, voeding en handel (Cfr. punt 3.2.). Deze domeinen komen het eerst aan bod omdat daar al screenings op uitgevoerd zijn in het verleden. (D 7 – 9)
- OD XXIII: opheffing van de programmatiestop en invoering van een set programmatieregels (ingangsdatum 01.09.2014) (cfr. punt 3.). (D 7 – 9)
- Decreet scholengemeenschappen/scholengroepen: vanaf 01.09.2017 wordt een zonaal onderwijsforum gecreëerd in elke onderwijszone. (D 7 – 9)
- Het bevorderen van zij-instroom . (D 7 – 9) zowel door een erkenning van de verworven competenties alsook een pecuniaire vertaling daarvan .
- Wetenschap en techniek worden aangebracht en positief in beeld gebracht in media waar de Vlaamse Gemeenschap impact op heeft.

5. Evaluatie en attesteringsbeleid.

- De motivering bij A-, B- en C-attesten moet aan jongeren en ouders voldoende informatie bieden teneinde een handvat te zijn bij keuzes inzake studievoortgang. (D 4)
- Leerlingen die een B-attest krijgen, kunnen het jaar in principe niet overzitten. Overzitten kan enkel als de klassenraad dit expliciet heeft geadviseerd. (D 17)

- Een A-attest kan na het 1ste en 2de leerjaar van de 2de graad eveneens een advies om naar een studierichting met een hoger abstractieniveau over te stappen, inhouden. (D 3)
- Na het 1ste leerjaar van de 1ste graad kan enkel in uitzonderlijke gevallen een door de klassenraad gemotiveerd C-attest uitgereikt worden ; . (D 17)
- Na het 1ste leerjaar van de 1ste graad is een B-attest niet mogelijk. Er wordt wel de mogelijkheid gecreëerd om bij een A-attest verplichte remediëring in het daaropvolgende jaar op te leggen. Die remediëring is een recht en een plicht voor de leerling, in welke school die leerling ook les volgt. (D 3)

MAATREGELEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- decreet rechtspositie leerlingen: versterking van motiveringen bij attesteren (ingangsdatum 01.09.2014) (D 4)
- Flexibiliseringsmogelijkheden uit OD XXI: sensibiliseren (D 17-19)

6. Leerlingenbegeleiding en zorg voor leerlingen.

- Invoeren van een individueel leerlingendossier dat een leerling volgt gedurende de hele studieloopbaan (BaO en S.O.). Dit leerlingendossier wordt zowel door de scholen als de clb's gebruikt. (D 4 – 15)
- Garanderen van een actieve en permanente leerlingenbegeleiding en studie- en beroepskeuzebegeleiding die verder gaat dan alleen toewerken naar de keuzemomenten. (D 4 – 15)
- Meetinstrumenten ter beschikking van scholen om leerlingen te kunnen screenen en leerwinst te meten. (D 4 – 15)
- Er wordt een audit uitgevoerd teneinde de gehele werking van de CLB's qua effectiviteit en efficiëntie door te lichten. De resultaten van deze audit vormen de basis voor een hervorming van de leerlingbegeleiding. In deze audit wordt ook de samenwerking met en enting op het welzijnsaanbod en de preventieve gezondheidszorg voor kinderen en jongeren in kaart gebracht en geëvalueerd naar efficiëntie en effectiviteit. Concreet gaat het hierbij over de preventieve gezinsondersteuning in de Huizen van het Kind , de strijd tegen kinderarmoede, de IJH, het actieplan suicidepreventie en de organisatie van de preventieve gezondheidszorg op de eerste lijn.

- In het kader van het garanderen van het leerrecht wordt, samen met de minister van Welzijn, werk gemaakt van een integraal regelgevend kader mbt alle acties (time-out, schoolvervangende programma's,...) die ervoor moeten zorgen dat het recht op leren voor kinderen en jongeren gegarandeerd is.

MAATREGELEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- Decreet rechtspositie leerlingen: invoering verplicht individueel leerlingendossier (ingangsdatum 01.09.2014). (D 4 – 15)
- OD XXIII: verplichte screening taalvaardigheidscompetenties Nederlands voor wie instroomt in het S.O. (ingangsdatum 01.09.2014) (cfr. punt 2). (D 11)
- Sept. 2014: AIT (taalassessment implementatie toolkit) toolkit breed evalueren ter beschikking stellen van scholen. (D 11)
- Het invoeren van een niet-bindende oriënteringsproef, die naast kennis ook attitudes be vraagt. Deze proef wordt ruim voorafgaand aan de instap in het hoger onderwijs afgenomen (b.v. eind 5de jaar) als onderdeel van een globaal begeleidingstraject. (D 9)
- Vanaf sept 2013 : audit CLB's.

7. Databeheer en meten.

- Op het einde van het basisonderwijs worden alle leerlingen getoetst. De doelstelling is zowel feedback te kunnen geven in het kader van de interne kwaliteitscontrole van de scholen als gegevens te verzamelen op systeemniveau. Met de onderwijsverstrekkers wordt overeengekomen om de huidige OVSG toetsen en de interdiocesane toetsen te valideren in samenspraak met het steunpunt toetsontwikkeling, dat de peilingsproeven en paralleltoetsen ontwikkelt. Op die manier kan een toets toolkit ontstaan. (cfr. punt 1.) (D 20-21)
- Ook in de loop van het secundair onderwijs worden voor taal, wiskunde en wetenschappen meetmomenten ingevoerd met dezelfde 2 doelstellingen. Hierbij gaat het zowel om het meten of de eindtermen behaald zijn als om het meten van leerwinst. Deze meetmomenten hoeven uiteraard niet tijdens hetzelfde schooljaar te vallen. (D 3)
- Een kenniscentrum stelt relevante informatie ter beschikking van de scholen om te gebruiken in het kader van hun interne kwaliteitszorg.

MAATREGELEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- Afspraken maken tussen onderwijsverstrekkers en het steunpunt toetsontwikkeling omtrent de validering van de bestaande toetsen in het basisonderwijs (cfr. punt 1.).c(D 20-21)
- Uitbouw kenniscentrum: elektronische databundel en ICT-applicatie “Mijn Onderwijs” staan ter beschikking van de scholen vanaf 01.09.2013.
- Sept. 2014: AIT (taalassessment implementatie toolkit) toolkit breed evalueren ter beschikking stellen van scholen. (D 11)
- Een studie laten uitvoeren over de haalbaarheid en de mogelijkheden van leerwinstmeting en het monitoren van leerresultaten.

8. Personeel en bestuur.

- Bestuurlijke schaalvergroting met geprofessionaliseerde schoolbesturen en met meer professionaliseringsmogelijkheden voor directies en leraren en werkzekerheid voor beginnende leraren mogelijk maken (cfr. conceptnota scholengroepen). Deze bestuurlijke schaalvergroting biedt kansen voor een professioneel HRM-beleid, zorgbeleid, schoolloopbaanbegeleiding en brede schoolconcept. (D 10)
- De leraar is een gewaardeerd professional die kan rekenen op een uitdagende loopbaan.
- Het lerarenkorps van een school is een team professionals waarin verschillende rollen van leraar aanwezig zijn.
- Professionalisering wordt een integraal deel van de onderwijsopdracht voor leraren (jaaropdracht) en van de opdracht van directeurs en bestuurders. Er wordt daartoe voorzien in een kwalitatief aanbod van professionaliseringsmogelijkheden .
- Met de pedagogische begeleidingsdiensten wordt ingezet op de ondersteuning op de klasvloer van de onderwijsvernieuwing (competentieontwikkeland onderwijs, differentiatie,...). Daartoe worden afspraken gemaakt tussen de overheid en de pedagogische begeleidingsdiensten.
- Ook het schoolbestuur en de directeurs worden ondersteund en begeleid in hun veranderingsmanagement.

MAATREGELLEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- Sept. 2014 decreet scholengemeenschappen/scholengroepen (ingangsdatum scholengroepen 01.09.2017)
- Prioritaire nascholings thema's op initiatief van de Vlaamse Regering:
 - 2012-2013: competentiegericht onderwijs
 - 2013-2014: differentiatie binnen en buiten de klas, HR-beleid op school en werkplekleren.

- Lerarenloopbaanpact met prioritaire klemtoon op werkzekerheid voor jonge leraars, maatregelen die de retentie van jonge leraren kunnen verhogen en het bevorderen van zij-instroom.
- 2014: In samenspraak met de koepels, netten en begeleidingsdiensten worden op basis van de evaluatie van de pedagogische begeleidingsdiensten afspraken gemaakt over de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten.
- Op basis van de resultaten van de evaluatie van de lerarenopleiding wordt in samenspraak met het onderwijsveld en de lerarenopleiders nagegaan welke maatregelen genomen moeten worden in het kader van de verdere kwalitatieve uitbouw van de lerarenopleiding. In elk geval wordt voor de lerarenopleiding een niet-bindende intakeproef mogelijk gemaakt, waaraan alle aspirant studenten moeten deelnemen.
- In het hoger onderwijs worden educatieve masters uitgewerkt ongeacht de omvang van de masteropleiding.

9. **Budget en omkadering.**

- Een nieuw transparant en onderbouwd omkaderingssysteem dat minder degressief is zonder de vrije keuze in het gedrang te brengen, en waarin de GOK-middelen geïntegreerd worden. De omkaderingsgewichten die gehanteerd worden, worden inhoudelijk degelijk onderbouwd. (D 10)
- Dit omkaderingssysteem moet het mee mogelijk maken dat de vrije keuze op een betaalbare manier gegarandeerd en geoperationaliseerd wordt. (D 10)
- Alle middelen (omkadering en werkingstoelagen) worden toegekend aan de bestuurlijke entiteit en niet langer aan de individuele school, met de garantie dat de middelen maximaal rechtstreeks ten goede komen van de leerlingen. (D 10)
- Op macroniveau is de hervorming budgetneutraal.

MAATREGELEN beslist of te beslissen tijdens deze legislatuur

- De studie m.b.t. de evaluatie van de financiering van het leerplichtonderwijs wordt opgeleverd in 2013 en vormt de basis voor een verdere herziening van die financiering. (D 10)
- Decreet scholengemeenschappen/scholengroepen: met ingangsdatum 01.09.2017 worden alle middelen (omkadering en werkingsmiddelen) aan de scholengroepen toegekend. Voor scholen die niet in een scholengroep zitten, gaan de middelen naar het schoolbestuur, met de garantie dat de middelen maximaal voor het klasgebeuren worden ingezet.